

СІРИК І. В.

студентка 3 курсу спеціальності правознавство ЖНАЕУ, м. Житомир,
Україна

СМЕРТНА КАРА: ЗА І ПРОТИ

Смертна кара - це найсуворіший вид покарання людини за скоєний нею злочин. Спочатку вона реалізувалась у так званому принципі таліону: «око за око, зуб за зуб». Відповідно до цього принципу, справедливим покаранням за заподіяння смерті іншій людині була смертна кара. З іншого боку, важливу роль відіграв й існуючий у багатьох локальних суспільствах звичай помсти, який мав замінити смертну кару, здійснювану від імені держави.

Майже всі локальні суспільства людства на певній стадії свого розвитку застосовували смертну кару до злочинців. Способи запровадження смертної кари у Київській Русі робилися, але не прижилися. Найсуворішим видом покарання було вигнання, яке не виключало загибелі засудженого, бо на вигнанця не поширювався захист закону. Систематичне застосування смертної кари в Україні почалося у Литовський період її історії («Судібник» Казимира IV Ягеллончика 1468 р. та «Статут Литовський» 1529 р.).

Вперше мораторій на смертну кару в Україні ввели у 1995 р. Проте, через відсутність належної процедури накладання мораторію, через кілька місяців вироки знову почали приводити в дію. Тому вже у 1997 р. на смертну кару знову наклали мораторій, який діяв до 2000р. Наприкінці 1999 р. Конституційний Суд визнав смертну кару неконституційною, а вже у лютому 2000р. Верховна Рада України офіційно внесла зміни до ККУ, звідки було повністю видалене поняття «смертної кари» як вид покарання злочинців в Україні. 4 травня 2002 р. Україна підписала Протокол № 13 Європейської конвенції про права людини, згідно з яким смертна кара повністю відміняється за будь-яких обставин: будь це мирний або воєнний час [2, с.8 -9].

В багатьох сучасних суспільствах смертна кара була скасована, в тому числі і в Україні. Деякі країни скасували цей вид покарання за винятком особливих обставин, таких як, наприклад, зрада під час воєнного стану. В інших країнах смертна кара була скасована на практиці, але законодавчо все ще залишається найсуворішим видом покарання. Такі держави, як Китай, США, Іран, Саудівська Аравія та інші зберегли смертну кару за злочини, окремо визначені законодавством.

Ставлення до смертної кари не є однозначним у багатьох суспільствах – там, де вона практикується, поширюється рух за її скасування; у країнах, де вона скасована, існує певна кількість прихильників її відновлення. Скасовували смертну кару, виходячи з гуманістичних принципів, а не внаслідок народного волевиявлення. В жодній країні Європи, де було скасовано смертну кару, з цього приводу не було проведено референдуму, і в усіх цих країнах на момент скасування згідно опитувань більшість населення підтримувало збереження такого виду покарання. «Жодна кара не може руйнувати невід’ємної гідності того, хто вчинив злочин. Двері, відчинені для каяття та реабілітації, мають бути завжди відчиненими». (Іван Павло II, 1997 р.) [3, с. 533-534].

Захисники смертної кари вважають її ефективним засобом попередження особливо тяжких та жорстоких злочинів. На їхню думку приклад такої кари стримує потенційних злочинців від скоєння злочинів набагато більше, ніж перспектива довічного ув’язнення. Крім того, захист спільного блага суспільства іноді вимагає фізичного знешкодження того, хто вчинив злочин. Але, переглядаючи статистичні дані про вплив змін в застосуванні смертної кари на рівень злочинності, ми не знайдемо там відсутність доказів того, що ця міра призводить до погіршення ситуації.

Однією із функцій будь-якого покарання є реабілітація – шанс каяття. Очевидно, що смертна кара позбавляє людину цієї можливості. Будь-яке покарання передбачає можливість реабілітації – визнання своєї провини, переосмислення скоєних помилок, перегляду подальшого світобачення, шанс каяття. У випадку з застосуванням смертної кари, як виду покарання людина (злочинець) позбавляється такої можливості.

Аргументом «проти» смертної кари є також можливість судової помилки при винесенні вироку, адже суспільство ще не створило такої юстиції, яка працювала би без помилок. Смертна кара не гарантує зменшення злочинності. Були проведені численні соціологічні дослідження проведені компанією Research&Branding Group і всі вони прийшли до висновку, що смертна кара не

зменшує злочинності в суспільстві. Якщо існує смертна кара, це є помста. Вона породжує смерть - це тягне за собою інші страшні й жахливі злочини [4, с. 16-21].

Сьогодні смертна кара не застосовується у понад 100 країнах світу. Європейський Союз вважає її не сумісною із членством, адже смертна кара, як справедлива відплата є раціоналізованою помстою і не гідна цивілізованого суспільства. Відсутність смертної кари є обов'язковою умовою перебування країни в Раді Європи.

Таким чином, до дослідження цієї теми ми серйозно не замислювалася над проблемою смертної кари і вважали, як і більшість людей, що смертна кара повинна бути збережена і застосовуватися в широких масштабах. Ми вважали, що це ефективний захід боротьби із злочинністю і, що злочинець повинен понести відплату за вчинене ним діяння. Але, у міру поглиблення в цю проблему і її ретельного вивчення, наше ставлення до смертної кари стало поступово змінюватися, що смертна кара - це найбільш жорстоке покарання для будь-якої людини. Вона дійсно не є стовідсотковою гарантією запобігання умисним злочинам.

Оскільки злочинність має багатосторонній і глибокий характер, який зумовлений низкою причин, то й заходи боротьби з нею повинні бути також комплексними. Засуджений до смерті починає дивитися на світ по-іншому відчуває якесь просвітління. І тоді в деяких випадках смертна кара не має ніякого сенсу.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – ст. 27
2. Карпенко М. І. Смертна кара: бути чи не бути? / М. І. Карпенко, А. В. Бандурович. // Юридична наука. – 2013. – ст. 8-9
3. Музика А. А., Пуйко В. М. Смертна кара // Юридична енциклопедія. Т.5. – К., 2004. – С. 533-534.
4. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 51 народного депутата України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статей 24, 58, 59, 60, 93, 190 Кримінального кодексу України в частині, що передбачає смертну кару як вид покарання (справа про смертну кару) // Вісник Конституційного Суду України. – 2000. – № 1. – ст. 16 - 21.